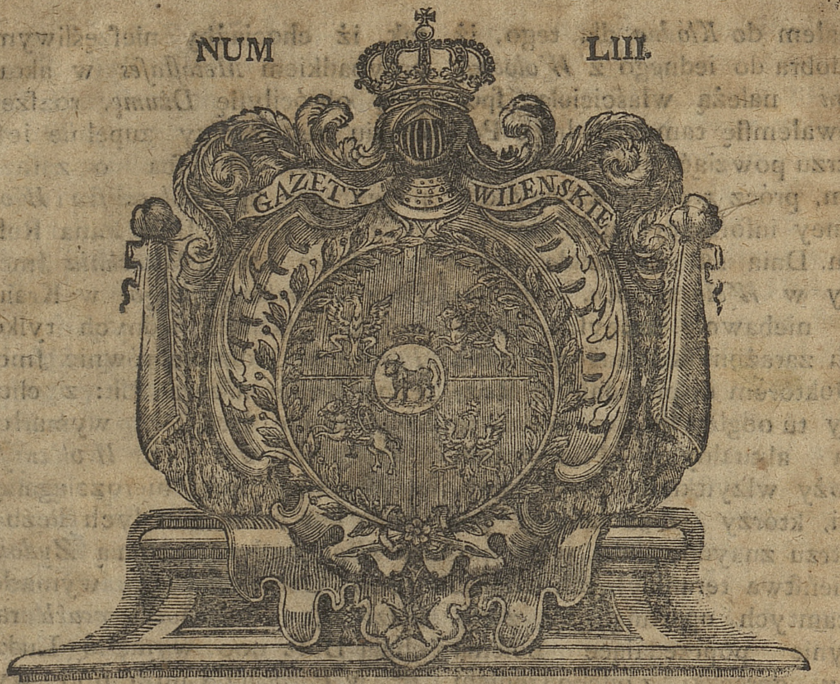
NUM LIII.

w SOBOTĘ DNIA 30. GRUDNIA ROKU 1780.

Z POLSKI

Z Warſzawy dnia 20. Grudnia.

Z okoliczności śmierci Ceſarzowey Jeymci Królowey *Węgierſkiey* Dwór naſz w przeſzłą Niedzielę zaczoł ſześciotygodniową żałobę.

Excerpt z Raportu do Jego K. Mci i Rady przy Boku Jego Nieuſtaiącey [illegible]ci Pana *Dzieduſzyckiego*, z *P[illegible]rek* dnia 30. Liſtopada 1780. Roku piſanego.

Wyiechawſzy z *Warſzawy* obróciłem trakt na *Kraſnyſtaw* a ztemtąd na Kray Ceſarſki, do *Woloczyſk*, położenie ieſt nad granicą. Przybywſzy do *Brodow*, obligowałem Kommenderuiącego tam Generała Hrabię *Harach*, aby mnie uwiadomił, gdzie, i w których mieyſcach, rozſzerzyłaſię zaraza; niewięcey iednak powziołem od niego wiadomości, nadtę, którą iuż w *Warſzawie* przed wyiazdem moim miałem; zlecił on, aby mi wſzelka pomoc Woyſkowa aż do granicy dana była, ia zaś wzaiemnie zapewniłem go, iż dalſzemu rozciągnieniu zarazy zapobiegać będę. Z *Brodow* po-

iechałem do *Kłodna* dla tego, iż te dobra do iednego z *Wołoczyſkami* należą właściciela ſpodziewałemſię tam dokładną o Powietrzu powziąć wiadomość, lecz i tam, prócz trwogi żadney dokładney informacyi mieć nie mogłem. Dnia 28. Liſtopada ſtanowſzy w *Wołoczyſkach*, obiechałem niebawnie mieyſca, w których zarażeni ſkupieni byli, wraz z Doktorem mi przydanym. Rozſiany tu odgłos iakoby zaraza ta była aktualnym Powietrzem trwoży wſzyſtkich, tym barziey, że ci, którzy w aktualnym powietrzu znaydowaliſię, wiele podobieńſtwa teranieyſzych chorob do tamtych upatruią, gdy zwyczaynie poprzedaiące bolenia głow, gorączki z odchodzeniem od zmyſłow, wrzody nawet na ciele okazuiąſię. Doktorowie zaś z rewizyi chorych ſądzą, iż choroby tu graſſuiące, nie ſą do tego punktu niebeſpieczne, iako ieſt zaraza *Dżuma* zwana, ponieważ wyrzucanie materyi, czyli bolączek poprzedzone ieſt febrą zgniłą, czyli *febris putrida*, z petocyami złączoną, i te bolączki podług nich nie ſą *Carbunculi*, co właściwym ieſt *Dżumy* oznaczeniem, ale ią nazywaią *Metaſtaſes*, i w tym od powietrza aktualnego upatruią różnicę, Mieyſca te z rozkazu Jmci Pana Generała *Witta* przez 30. Dragonii, i tyleż Piechoty opaſane były, tudzież ludźmi z Wſiow okolicznych i żołnierzem, tak, iż chociażby nieſzęśliwym przypadkiem *Metaſtaſes* w aktualną obróciłyſię *Dżumę*, rozſzerzeniu tey zarazy zupełnie ieſt zaradzono, Mieyſca o zarazę podeyrzane ſą *Wołoczyſka* i *Wołoczkowce* Dobra Jmci Pana Refferendarza Litt. i *Porochnia* Jmci Pana *Sobieſzczańſkiego*, w Kraiu zaś Ceſarſkim w iednych tylko *Proſowcah* Dobrach równie Jmci Pana Refferendarza Lit: z choroby teyże Ludzi 4. wymarło. Zaraza ta w okręgu *Wołoczyſk* nad pułtory mile nierozciągaſię. Mała ieſt barzo umarłych liczba: w *Wołoczyſkach* rachuią *Zydow* 1000. *Chrześcian* 800. wymarło ludzi 25. w *Wołoczkowcach* rachuią Duſz 900. wymarło Ludzi 13. w *Porochni* Ludzi 600. wymarło 20. w *Proſowcach* w kraiu Ceſarſkim Mieſzkańcow 200. wymarło 4. i tak, z mieſzkańcow 3500. wymarło tylko dotąd ludzi 62. Staraćſię będę, aby wſzelka wygoda ludziom w polu zoſtaiącym czyniona była, i Sałaſze dla nich powyſtawiane były. Chorzy z mieſzkań ſwoich wyprowadzeni będąc, mieyſca wyżey rzeczone, nie tylko od zarazy ſą wolne, ale iuż zupełnie zdrowe. Nadto Doktorowie i Felczerowie w *atteſt*[illegible], przez nich podpiſanym zaświadczaią, iż zaraza na *Wołyniu* nie ieſt formalnym powietrzem, lecz ią nazywaią *febris epidemico-putrida*.

Z FRANCYI

Z Breſt dnia 17. Liſtopada.

Przyſłany tu ieſt roſkaz, aby 5. Okręty i 3. Fregaty gotowałyſię potaiemnie do płynienia; a tym czaſem pakuią tu 30,000. kul i 1,400. bomb, które maią być poſłane do *Indyi Wſchodnich.*

Z Strażburga dnia 21. Liſtopada.

Xiąże Jmć Biſkup naſz, obieżdżaiąc niedawno ſwe dobra z drugiey ſtrony *Renu* leżące, odwiedził oraz mieyſce nazwane *Sasbach*, gdzie Marſzałek de *Turenne* był zabity, dla pamiątki tegoż wielkiego Woiownika uczynił rozporządzenie naſtępujące. Zakupił naprzód cały plac należący do tego mieyſca, gdzie poległ pomieniony Marſzałek. Tam będzie zbudowany ieden Dom z ogrodem i innemi wygodami, i oddany do mieſzkania iednemu *Francuzowi* Inwalidowi z Reymentu Marſzałka de *Turenne*; w którym iednak Reymencie ieślibyſię znaydował iaki żołnierz rodem z *Alſacyi*, tedy będzie miał mieyſce przed *Francuzami*. Powinnością tego Inwalida będzie pokazywać Cudzoziemcom toż mieyſce, i razem Hiſtoryą Marſzałka de *Turenne*, która przeto dana mu będzie, a prócz tego wyłożone będą na *Niemiecki* ięzyk, z iak naydokładnieyſzemi Mappami okoliczności wſzyſtkich marſzow i bitew tey Kampanii, w którey pomieniony Marſzałek poległ. Samo mieyſce gdzie zginął, zamknięte będzie kratą żelazną na 40. ſtop obwodu mieć mającą; we śrzodku zaś na Podſtawku 4. ſtopy wyſokim, będzie poſtanowiona od 12. ſtop wyſokości Piramida, iako znak nieśmiertelności; przy którey z iedney ſtrony zawieſzony ma być na gałązce Laurowey Herb Marſzałka de *Turenne*, a na ſamym wierzchołku będzie kwiat Liliowy cypryſami otoczony; po trzech zaś ſtronach Podſtawka będzie napis z wyrażeniem, *iż na tym właśnie mieyſcu poległ Marſzałek de Turenne*, a na czwartey wyrażaſię, iż Komendę podówczas nad Woyſkiem Ceſarſkim miał ſławny *Montecuculli*. Cały plac między Podſtawkiem i kratą, zaſadzony będzie drzewem Laurowym, oprócz tylko tego mieyſca, na którym znaleziono kulę, która według dawnego mniemania miała zabić Marſzałka de *Turenne*, które przeto zaroſſe będzie głogami. Dobroczynny ten naſz Xiąże Biſkup i Kardynał kazał przytym wyliczyć Xiężom Plebanom i Miniſtrom oraz *Proteſtantſkim* 12,000. *Liwrow*, która ſumma ma być rozdana na wſzyſtkich bez braku ubogich tak *Katolikow*, iak *Proteſtantow*.

Od Niżſzey Elby dnia 24 Liſtopada, Podług nayświeżſzych nowin z *Kopenhagi* odebranych, maią tam naſtąpić wielkie niektóre odmiany w *Miniſterium Duńſkim*, lubo ieſzcze nie ſą

...adome. Tym czasem iuż tam wieść biega. że Hrabia de *Schimmelmann* podziękował Krolowi Jmci *Duńskiemu* za swoy Urząd Ministra przy Cyrkule *Dolney Saxonii*. O Baronie de *Rosenkrone* nie wątpią tam, iż obeymie Urząd Ministra Stanu w Departamencie Spraw cudzoziemskich, ponieważ wezwany od swego Monarchy, pożegnał się iuż z Krolem Jmcią *Pruskim*. Hrabia de *Bernstorff* przeszły tegoż Departamentu Minister oddalony iest z pensyą 4000. Talarow. Przez wzgląd na zasługi tego Ministra, synowie iego, iedni urzędy, drudzy pensye od 1000. Talarow otrzymali.

Z Paryża dnia 23. Listopada.

Krolowa Jmć *Portugalska* wydanym swoim dnia 9. przeszłego Miesiąca Dekretem, wyznaczyła z samych Ministrow Kommissyą na weyrzenie w wiadomy całemu Swiatu Proces tych wszystkich, ktorzy Roku 1759. dnia 12. Stycznia, od wyznaczonego na to Sądu *Inconfidenza*, za winowaycow Występku Kroloboystwa osądzeni byli; i razem pozwoliła Margrafowi d' *Alorna* dowodzić, iako Xiąże d' *Aveiro* i Margraf de *Tavora*. tegoż pomienionego dnia i Roku, na tymże Sądzie, i o tenże obrażonego Maiestatu wystepek, niesprawiedliwie oskarżeni i skarani byli. Usprawiedliwienie tych dwoch Panow *Portugalskich* będzie musiało być koniecznie usprawiedliwieniem *Jezuitow*, iako w też samą podowczas sprawę uwikłanych; a zatym co powiedzą ci, ktorzy mowią, iż nigdy nie może być wskrzeszona sprawa względem przywrocenia *Jezuitow* do *Portugalii*?

Z Amsterdamu dnia 25. Listopada.

Z Portu *Havre de Grace* piszą pod datą dnia 26. Listopada, iż tam na Brzegu znaleziono na 500. trupow, i że 2. okręty bez masztow do tegoż Portu przybyły.

Z Amsterdamu dnia 2. Grudnia.

Podług ostatnich Listow z *Londynu* dnia 21. Listopada pisanych, Lord *Gordon* powtornie w wiezieniu swym w *Wieży Londyńskiey* zachorował. Napisał on był do swego Patrona J. P. *Erskine*, zaklinaiąc go, aby mu wiernie donioosł, czy iego sprawa nie iest niebespieczna. Odpisał mu na to pomieniony Patron, iż żadnemu niepodlega niebespieczeństwu, poponieważ na to wszystko co mu zarzucaią, należytych nie masz ieszcze świadectw.

Z Lizbony dnia 4. Listopada.

Dnia 30. przeszłego Miesiąca wydał Dwor rozkaz, ażeby żaden okręt w tym Porcie stoiący nie ważył się z niego wychodzić, a to dla tego (iak słychać) aby zrewidowano wszystkie okręty dla zobaczenia, czy się nie znayduią iacy *Portugalscy* na nich Maytkowie, ktorzy wszyscy na okrętach swego własnego kraiu służyć maią.

NUM: LIII.

SUPLEMENT
DO GAZET WILENSKICH
w SOBOTĘ DNIA 30. GRUDNIA ROKU 1780.

Z ANGLII

Z Londynu dnia 21. Liſtopada.

Bunt niektórych Oſad *Ameryki Południowey* przeciwko *Hiſzpanom* poczytany był, zaraz po ſwym przed dwóma Mieſiącami rozgłoſzeniu, za wymyśloną od *Anglikow* baykę na zepſucie kredytu *Hiſzpanii*, która ſtarałaſię o zaciągnienie znaczney ſummy na potrzeby teraznieyſzey woyny. Przydane mogly być (iak poſpolicie bywa) niektóre okoliczności dla powiękſzenia tego przypadku; wſzakże ſama iſtota tego buntu z wielu rozmaitych nowin za pewnąſię być pokazuie Potwierdza go napród Gazeta *Madrycka* dnia 24. Października, która lubo Piſmom *Angielſkim* o tey rzeczy wydanym wiele falſzow i nieprzyzwoitości zadaie, wyznaie iednak, iż między Oſadami obſzernych Prowincyi *Amerykańſkich* zawſze były nieſpokoyności i zamieſzania, które zatym i tego Roku przytrafićſię mogły. Odebrano przytym w *Lizbonie* między rozmaitemi wiadomościami z *Janeiro* przyſłanemi, nie mało oraz Liſtow, które z *Buenos Aires* do niektórych oſob w pomienioney Prowincyi *Janeiro* mieſzkaiących o tymże buncie były piſane. W iednym z tych Liſtow, pod datą z *Arequipa* dnia 26. Stycznia, wyrażaſię: iż naprzód poprzybiiane tam były paſzkwile i inne zuchwałe przeciwko Zwierzchności piſma; że potym dnia 14. Stycznia, zebrawſzyſię buntownicy poprzedzaiącey nocy przed Dom celny, rzucilisię nań, i popaliwſzy papiery, zabrali ſummę od 4000. *Piaſtrow*, któraſię tam w gotowiznie znaydowała, i w tymże przypadku naywyżſzego tego Domu Przełożonego zabili, inni zaś pouciekali: że naoſtatek dnia następuiącego przyſzło do powſzechnego zamieſzania, lubo bez żadnego porządku, w którym lud nietylko ſklep ieden z 30,000. *Piaſtrow* w gotowiznie, ale Dom nawet ſamego Korregidora do ſzczątka zrabował, i wſzyſtkie przytym więzienia dla wypuſzczania z nich

niewolnikow poodbiiał; które tak wielkie zamieszanie pociągnełoby było za sobą ostatnie całey Prowincyi nieszczęście, gdyby przednieysi obywatele nie rzuclisię do broni i nie złączylisię z częścią woyska, które tam stoi. Oprócz tey z *Janeiro* wiadomości, czytamy tu ieszcze List ieden od Przełożonego Poczty *Hawańskiey* do Dona *Meta* do *Madrytu* pisany; iest to ieden z tych Listow, które na wiadomym okręcie z *Hawany* do *Hiszpanii* z nowiną o wszczętym w *Ameryce południowey* buncie płynącym, a od naszych zabranym znaleziono. Opisuiąsię w nim okoliczności tego *Amerykańskiego* zamieszania w słowach następuiących:„ Wszystkie wiadomości od początku Miesiąca Stycznia do d. 20, Marca tego Roku z *Limy* odebrane, donoszą o okropnych okolicznościach wszczętego w Królewstwie *Peruańskim* buntu z przyczyny nowych podatkow, które Zwierzchność tam wprowadzić chciała. O niczym wprawdzie (donosisię w nim między innemi) my tu w *Limie* nie myślemy, iak o przygotowaniusię do dania należytego buntownikom odporu, lubo to Miasto zdaiesię być dosyć mocne przeciwko wszelkim naiazdom, ponieważ oprócz Garnizonu, mamy tu 5,000. ludzi częścią Piechoty, częścią Jazdy, a do tego stoią w okolicach naszy trzy szwadrony Jazdy z 4000. woyska Kraiowego; obawiamysię wszakże woyny we śrzodku tego Królewstwa, a to nie z inney przyczyny, iak z nowych ceł i podatkow. W liczbie Prowincyi tak górnych, iak po nad Morzem leżących, w których wszystkich ogień niespokoyności i buntu znaydowaćsię poczyna, pięć iuż iest, które całe do bronisię rzuciły, i za ich okropnym przykładem gotowe iest póyść całe nawet nasze Królewsto, Zasmuca nas więcey ta niezgoda, która zachodzi między naszym Vice-Reiem i między Poborcą Ten zadość czyniąc swemu zleceniu, wydziera gwałtem wszelkie, iakie tylko może, cła i podatki Tamten zaś uważaiąc co się dzieie, i na cosię zanosi, przykłada wszelkiego starania dla zachowania w całości tego Królewstwa, którego rządy iemu są polecone. Osoby godne niechcąsię starać teraz o żadne urzędy; i Hrabia de *St: Xavier* radził synowi swemu nie przyimować żadney w tym kraiu dostoyności, daiąc mu za przyczynę teraznieysze okropne całego tego Miasta i Królewstwa nieszczęśliwości, które ieszcze przykładu w tych Kraiach nie miały.„ Wiadomość o tym buncie doszła i do *Ameryki Pułnocney*, gdyż Dwór nasz odebrał od Generała *Klintona* i od innych swoich Officierow z *Indyi.Zachodnich* Listy, które

iednoſtaynie donoſzą, iż z przyczyny nowych cel i podatkow, które z roſkazu Króla Jmci *Hiſzpańſkiego* włożono, całe Królewſtwo *Peruańſkie* zbuntowałoſię. Czytaiąc zatym rożmaite te nowiny, trudno ie wſzyſtkie za fałſzywe poczytać, zwłaſzcza iż i to ieſt rzecz pewna, iż iedna z oſob zabranych na wſpmnionym wyżey okręcie *Hiſzpańſkim* i do Portu *Szkockiego Glasgow* zaprowadzonym, gdy ze *Szkocyi* do *Londynu* przywieziona, i od Miniſtrow naſzych ściśle o tym buncie wypytana była, temi ſłowy całe ſwoie opowiedanie zakończyła: *Lud* Ameryki Hiſzpańſkiey *mocno i nieodmiennie ieſt nakłoniony do buntu powſzechnego, który lubo w początkach tego Roku niedoſyćſię dobrze powiodł* Amerykanom *chcącymſię wybić zpod Monarchii* Hiſzpańſkiey, *wybuchnie iednak bez wątpienia byle tylko był wſparty od iakiego Państwa* Europeyſkiego.

Okręt ieden woienny *Roſſyiſki* od 66. armat, należący do Eſkadry Brygadyera *Palibina*, która ſtoi przy *Portugalii*, przypłynoł dnia 15. tego Mieſiąca z *Liſbony* do Portu naſzego *Porsmouth*, i wyſadził tamże 13. z tych oſob, które z Flotami naſzemi do obu *Indyi* płynącemi, od *Hizpanow* zabrane były. Statek naſz ieden zbroyny przyprowadził w tych dniach do Portu *Plimouth*, Kupiecki okręt *Roſſyiſki*, który z znaczną kwotą konopi z *Królewca* płynoł do *Burdygali*,

J. P. *Laurens* przeſzły *Amerykańſkiego Kongreſſu* Prezydent, zoſtaiący tu w więzieniu, otrzymał dla ſłabości zdrowia ſwego pozwolenie przechadzaniaſię dla zażycia wolnego powietrza, czego iednak bez przydaney ſobie warty czynić nie może.

Z Paryża dnia 28. Liſtopada.

O Jmci Panu *Linguet* pewną iuż mamy wiadomość, iż dnia 14. teraznieyſzego Mieſiąca z *Baſtylli* przeprowadzony ieſt do Zamku *Pierre Enciſe*: co pokazuie, iż ieżeli nie do śmierci, tedy przynaymniey barzo długo w więzieniu będzie trzymany.

Z WŁOCH.

Z Florencyi dnia 10. Liſtopada.

Wielki naſz Xiąże Jmć, mniey dbaiąc na ſwóy właſny ſkarb, iak na powſzechny Ludu ſwego pożytek, wydanym ſwoim dnia 24. Października Edyktem, nioſł wſzelkie tak powſzechne iak ſzczegulne prawa, które broniły dotąd rąbania Laſow, i pozwolił wſzyſtkim w całym Xięſtwie *Toſkańſkim* Właścicielom, rąbać tyle ile im będzie potrzeba, aż o milę od Góry *Apenninu*, dopuſzczaiąc im oraz wyrabiać ziemie, tylko nie żelazem, ani ogniem, a to dla tego, aby mogły z nich być paſtwiſka, i żeby nieprzeſzkadzałoſię tym ſpoſobem odraſtać Laſom.

Z Rzymu dnia 10. Liſtopada.

W dzień *S. Karola* ſtraſzliwa była w *Neapolu* burza, i 18. godzin trwała. Niewiadome ieſzcze ſą wſzyſtkie ſzkody, któreſię w tym okropnym przypadku poczyniły; to iednak tym czaſem iuż pewna ieſt, iż więcey nad 200. oſob zgineło nędznie, częścią w wodach, częścią w zawalinach.

Z Medyolanu dnia 10. Liſtopada.

W tych dniach podano do wiadomości publiczney uczynioną między *Lombardyą Auſtryacką i* Rzplitą *Wenecką* Ugodę, mocą którey złoczyńcy tych Kraiow wzaiemnie będą wydawani.

Z Liworny dnia 11. Liſtopada.

Wſzedł tu cztyry dni temu Statek ieden Korſarſki *Angielſki*, i trzy inne bogate Staki *Francuſkie* od ſiebie zabrane przyprowadził.

Z Genui dnia 13. Liſtopada.

W niektórych Liſtach *Hiſzpańſkich* czytamy, iż Komendant Obozu *S. Racha*, proſzony od Gubernatora *Gibraltarſkiego*, aby mu przyſłał z pięć lub ſześć baranow dla chorych w *Gibraltarze* będących, nie 6. lecz 10. mu baranow poſłał.

Z Stokolmu dnia 15. Liſtopada.

Przyſłany tu z *Petersburga* Goniec przywiozł od Jmperatorowey Jeymci *Roſſyiſkiey* rozmaite koſztowne podarunki dla naſzych Miniſtrow, na pamiątkę przyſtąpienia Dworu naſzego do proiektu Oboiętności morſkiey.

Z Gothenburga donoſzą, iż połow śledzi był teraz barzo obfity, dla czego ryba ta za całe mierną cenę tamſię przedaie.

Od Granic Tureckich dnia 8. Liſtopada. Wſzyſtkie z *Temeſwaru* nowiny iednoſtaynie donoſzą, iż *Turcy* wielkie czynią do woyny przygotowania, zkąd wnoſzą, iż oni z niektóremi Państwami woyny obawiaiąſię

Z Archanioła dnia 7. Liſtopada.

W przeciągu tego Roku wyſzoło ztąd do Portow *Francuſkich, Hiſzpańſkich, Angielſkich, Duńſkich, i Hollenderſkich*, na 126. okrętow Kupieckich, ſamemi *Roſſyiſkiemi* towarami naładowanych.

Z Kopenhagi dnia 18. Liſtopada.

Dwór *Werſalſki* nadał Obywatelom Królewſtwa naſzego, iako i innym cudzodziemcom, zupełną wolność prowadzenia handlu na Wyſpie *Grenadzie;* mocą którey będą mogły tam być wprowadzane i ztamtąd wywożone wſzelkiego rodzaiu towary, przy takich ſamych przywileiach, iakich ſami *Francuzi* używaią.

Z Bruxelli dnia 20. Liſtopada.

Naznaczone dla Arcy-Xiężniczki Jeymci *Chryſtyny* i dla iey Małżonka Xiążęcia Jmci *Cieſzyńſkiego Donum Gratuitum* na 280,000. *Złotych* ma przynieść.